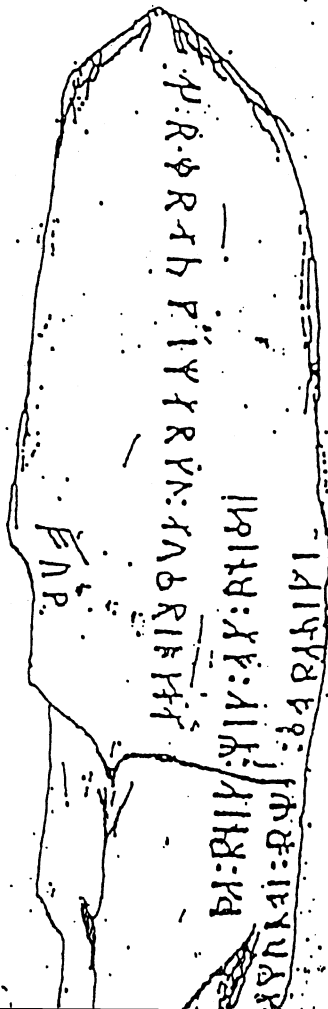


Medlemsblad for
Hingerike Slektshistorie-lag

Nr. 2 - 2007

Årgang 17.





Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag
17.årgang

Redaksjon

Eigil Elsrud
Frank Otterbech
Thorleif Solberg
Sten Høyendahl
Ole E. Yttri

Innholdsfortegnelse

Side	Forfatter	Tittel
2	Thorleif Solberg	Halvor Bjørnsen Nøkleby, kom også han fra Hallingdal?
6	Thorleif Solberg	Odelsjordebok 1624 for Ringerike
13	Eigil Elsrud	Viken
26	Eigil Elsrud	Åset
35	Sten Høyendahl	Gudmund Iversen og Bersvend Jonsen – to svogre fra Brandbu på Fjellstad i Hole
38	Sten Høyendahl	En fallert Christiania-borger på Østre Hamnor i Hole
41	Frank Otterbech	Den faste skolen på Berger
47	Frank Otterbech	En arbeiderforeningsliste fra 1851
64	Ole E. Yttri	Fra Ådalen til Odalen – Knut Somdalen gjenfunnet i Hedmark
65		Styret i Ringerike slektshistorielag

Program for Ringerike Slektshistorielag

Dato	Tema	Sted
onsdag 7 nov 2007	Arbeidsmøte	Veien gamle skole
tirsdag 13 nov 2007 kl. 19.00	Fellesmøte med Ringerike Historielag: Anne Gro Christensen: Jødefamilien Scharff, Hønefoss 1942. Musikk: Madeleine Ossum	Ringerike Museum, Norderhov prestegård
onsdag 5 des 2007	Arbeidsmøte	Veien gamle skole
onsdag 16 jan 2008 kl. 19.00	Fellesmøte med Ringerike Historielag: Sten Høyendahl: Finnekvinnen Kari Sørum i Heradsbygda – finsk eller norsk?	Ringerike videregående skole, lesesalen
onsdag 13 febr 2008	Årsmøte	Veien gamle skole

Thorleif Solberg.

Halvor Bjørnsson Nøkleby,
kom også han fra Hallingdal?

På 1600-tallet kom det mange hallinger ned til Ringerike og overtok garder her, de fleste kom til Soknedalen og Ådalen. Mest kjent er nok Klemet Jonsson fra Gulsvik i Flå som bosatte seg på Oppegården i Lunder, og som har så mange etterkommere på Ringerike idag.

Til Nøkleby i yttre Soknedalen kom Halvor Bjørnsson, nevnt første gang her i 1631. I Ringerikske slekter, bd. III av A..Lagesen er det en utfyllende beskrivelse av hans liv og gjerninger på Ringerike, men det gis ingen antydning om hvorfra han kom. Ifølge manntallet i 1666 må han være født omkring 1601. Det var skifte etter ham 16.oktober 1685, Han kaltes da Halvor Bjørnsson Flaskerud, for han bodde på Flaskerud i sine siste leveår.

Ved skiftet eide Halvor ½ skippund eller 24 settinger i Nøkleby, 4 settinger i Flaskerud og 4 settinger i Tossevika, begge i Ådalen. Skiftet gir ingen pekepinn mot Hallingdal, ikke noe hallinggods er nevnt i skiftet.

Han var gift to ganger, først med Birgitte Karlsdatter Strande og siste gang med Birgitte Persdatter.

I første ekteskap hadde han følgende barn:

1. Bjørn Halvorsson Nøkleby, f.ca 1640. Han hadde ikke etterkommere og solgte i 1690 sine arveparter til brorbarna, Torkel Karlsson, Marte og Kirsti Karlsdøtre.
2. Karl Halvorsson Nøkleby, Bergsund, f. ca 1643, gm Rønnaug Asledatter Skollerud. Karl ble drept ved et knivstikk under et bryllup på Heggen ved nyttårstider 1682.
3. Barbro Halvorsdatter gm Ole Ringerud.
4. Anne Halvorsdatter gm Torger Nøkleby, vel identisk med Torger Halvorsson Semmen.
5. Guri Halvorsdatter gm Truls Asleson Semmen.

I andre ekteskapet hadde Halvor disse barna:

6. Per Halvorsson Tossevika, f. ca 1657.
7. Birgitte Halvorsdatter gm Halvor Torsteinsson Heiern.
8. Sigri Halvorsdatter gm Ole Persson Drolshammar.

Hvilke indisier har vi på at Halvor Bjørnsson Nøkleby kan ha sine røtter i Hallingdal?

I tingboka for Ringerike 1674, er det på tinget 3.august omtalt en tvist om en plass uti Gardhammar-marka kalt Drolshammar seter.

Jørgen Lauritsen eller Larsen hadde stevnet Halvor Nøkleby for en stor del sagtømmer han skal ha hogd i hans gård, Drolshammars eiedeler, på Drolshammar seter.

Halvor Nøkleby nektet ikke for å ha hogd tømmeret, men henviste til sin hjemmelsmann, Lars Larsen, og til at tømmeret var hogd i salig Simen Lauritsens levende live.

Seinere (i samme tingbok s.37 b), er saken igjen oppe mellom Jørgen Lauritsen på den ene side, og salig Simen Lauritsens arvinger representert ved Lars Larsen på sin umage (myndling) Peder Simensens vegne, samt Halvor Nøkleby på den annen side, om åvirke og skaughogst uti Drolshammar seter.

Lars Larsen provet og tilsto at det for omtrent 20 år siden bodde en mann ved navn Svein på Drolshammar. Han bygde først dette omtvistede Drolshammar seter, og brukte dette så lenge

han var på Drolshammar, som var noen få år. Lars Larsen ble så spurt om ikke Svein Drolshammar også brukte Li den tid han brukte fornevnte Seter, men det visste ikke Lars. Siver Veksal provet at Svein Drolshammar brukte dette omstridte Seter sålenge han bodde på Drolshammar, og har alltid vært kalt Drolshammar seter. Og det kunne være omtrent 20 år siden han brukte samme seter.

Siver provet også at Svein brukte Li en stund, men visste ikke om det var samtidig som han brukte Drolshammar seter. Han visste også at Svein hogg tømmer neden ved dette Drolshammar seter.

Jørgen Lauritsen tilspurte både Halvor Nøkleby og Lars Larsen om de hadde noe å si om fornevnte prov. Halvor Nøkleby svarte at han det ei kunne benekte at Svein Drolshammar bygget og brukte fornevnte Drolshammar seter, men sa det var på Simen Lauritsens eiendom. Lars Larsen dertil svarte at det hender ofte at en mann bygger seter i annen manns mark, og får sitt navn av den gård mannen bor på som seteren oppbygges. Og til sådant at bevise ville han fremføre sine prov.

Salve Bårdrud tilsto at for omtrent 15 år siden, da ville han leie tømmerhogst av salig Simen Lauritsen noe syd for Drolshammar seter. Dertil svarte han: "Du må vel hogge i seterskogen, men intet i Li-skogen, thi jeg har leid Halvor Nøkleby den. Salve visste ikke om salig Simen Lauritsen eide dette omtvistede Drolshammar seter, men han hadde av Simen Lauritsen fått lov å hogge tømmer østenfor den myr som ligger østenfor Drolshammar seter, og Simen Lauritsen fikk samme tømmer.

Svein Tveita tilsto at for omtrent 15 år siden, da hogg han noe tømmer med Simen Lauritsens forlov, og han hogg det nedenfor åsen imellom Li og Seter, som Mikkell påbor. Og Simen Lauritsen fikk samme tømmer av ham, brukte også Li ved de tider.

Ola Sveinsson Tangen tilsto at *hans fader Svein Bjørnsson*, han bodde noen år på Drolshammar og bygde dette omtvistede Drolshammar seter. Og samme tid brukte også hans fader Simen Lauritsens plass Li, og ga av denne plass Li årlig 1 riksdaler i rettighet. Sa også at hans fader hadde bruk med tømmerhogst nedenfor Drolshammar seter. Og det tømmer han var god for å drive der, det solgte han til salig Simen Lauritsen. Han visste ikke det var noen anke derpå i disse tider.

Etter tilspørgelse svarte han at *han var i Hallingdal* den tid hans fader kom til å bo på Drolshammer, og han visste ikke om han samme tid fikk Li til bruks. Men som han kom hjem til dem fra Hallingdalen, da hadde hans fader både Drolshammar og Li til bruks. Og omtvistede Drolshammar seter hadde de latt bygge et års tid før han kom hjem til dem. Men han visste ikke om de brukte Li den tid de bygde samme seter.

Imot Ola Sveinssons provning protesterte Jørgen Lauritsen, og sa at *Ola er Halvor Nøklebys brodersønn*. Han formente derfor at hans provning imot loven ei bør accenteres, fordi at det er *hans faders broder* som har begått og søkes for dette åvirke. Og til og med er han også med Halvor Nøkleby interessert uti denne påstevnte skaughogst og åvirke. Jørgen mente derfor at Olas prov ikke var gyldig i denne sak.

Mikkell Seter var tilstevnt av Lars Larsen til prov. Han tilsto at salig Simen Lauritsen ga ham lov til å hogge tømmer i disse efterskrevne hans plasser, nemlig Li og begge Seter, hvor han det kunne finne. Men han hogg aldri noe tømmer på setervolden, men nordenfor denne hadde han felt to furuer som ligger der enda. Ellers har han hogg mastehogst østenfor Setermyra, men ei

noe inn på setervolden uten det han hogg med Halvor Nøkleby av dette nå påstevnte tømmer, som var tre tylder hogd nordenfor dette Drolshammar seter.

Jørgen Lauritsen protesterte mot dette vitnet, da Mikkel bodde på en av salig Simen Lauritsens plasser, hvorved de vil tilegne seg disse omtvistige deler.

Saken ble nå utsatt til dagen etter. Da kom Jørgen Lauritsen i retten og forklarte at han av Tommes Larsson Tandberg hadde tilforhandlet seg en tredjedel av en sag i Heiern som salig Simen Lauritsen brukte, samt en tredjedel i efterskrevne plasser, nemlig Li, Seter eller Koxrud kallet, item en rødningplass eller hestehage ved Heiern.

Den 7. desember 1674 ble opptatt til doms saken mellom Jørgen Lauritsen på den ene, og Halvor Nøkleby samt Simen Lauritsens arvinger på den annen side, om skaughogst og åvirke i Drolshammar seters eiedeler. (Tingboka s.42 b).

Avsagt. Det av Halvor Nøkleby hogde tømmer, 31 ½ tylt, skal være Jørgen Lauritsen hjemfallen. Dog hva regress Halvor til sine påberopte hjemmelsmenn, salig Simen Lauritsens arvinger kan formene seg å ha, står det ham fritt og forbeholden å søke og påtale etter loven.

Hva forteller så kildene i Hallingdal.

Halvor Bjørnsson er ikke nevnt i noen kilder derfra. Derimot finner vi en Svein Bjørnsson som det er interessant å følge.

I 1632 fikk en Svend Ullensager bot for skyssferd han ikke gjorde. Ullensager er et fordansket navn på Ullsåk i Hemsedal.

I Jordeboka 1641 er Svein oppført med 1 ½ løbbel i Ullsåk.

Svein Ullsåk er nevnt i koppskatten 1645 for to personer. Knut Ullsåk er nevnt for fire personer.

Skattemanntallet 1647 for Ullsåk: Suend och Knud Wllensager. Derudi eiger u(nge) Knud Wllensager 8 løboel med bøxel. G(amle) Knud Wllensager eiger 11 ½ løboel med bøxel. Suend eiger 4 ½ løboel udenn bøxel. Deres odel.

I 1664 lot Knut Halvorsson Ullsåk tinglyse tre dokumenter. I det tredje heter det at Svein Bjørnsson uti Hemsedal hadde solgt 4 ½ løbbel i Ullsåk til Knut Halvorsson for 22 riksdaler.

Fra 1648 forsvinner Svein Bjørnsson Ullsåk fra kildene i Hallingdal. Og han er den eneste Svein Bjørnsson som er å finne i Hallingdal på denne tida. (Terje Østro).

Drar han til Ringerike og Drolshammar?

Første gang vi finner Svein i tingbøkene for Ringerike er i en sak 29/3-1653. Svein Drolshammar hadde sammen med tre andre kjørt bort noe stjålet høy som var lagret på Borgerud. Men det viste seg at det var gjort etter forrige futen Johan Schnells ordre.

I 1660 er Svein Drolshammar lagrettesmann.

På tinget 3.oktober 1662 ble han stevnet for et knivsting.

Svein Bjørnsson Ullsåk er sønn av Bjørn Ullsåk som er oppsitter på Nedre Ullsåk i Hemsedal. Bjørn Ullsåk er nevnt i bygningsskatten i 1593.

I 1616 måtte Bjørn Ullsåk betale 11 daler fordi hans sønn Peder Bjørnsson hadde begått løst leiermål med Olaug Iversdatter. De var nest søskendebarn uti 3.ledd på begge sider. Også i 1619 måtte Bjørn betale for Peder. Peder var da lyst fredløs.

I 1624 ble Bjørn Ullsåk tildømt å bøte "ote Ørtuge och 13 mark søllff" for han ikke hadde meldt en rigens stevning som Amund Li hadde hannem medstevnet. (= 6 rdl 1 ort).

Konklusjon:

Bjørn Ullsåk,
nevnt fra 1593 til etter 1624, Barn:

1. Svein Bjørnsson Ullsåk. Han eide 4 ½ løbbel i garden, men solgte dette godset. Svein er nevnt på Ullsåk fra 1632 til 1647. Fra 1648 forsvinner han fra garden og bygda. Svein er mulig identisk med den Svein Bjørnsson som kom til Drolshammer i Soknedalen omkring 1650, og som er bror til Halvor Bjørnsson Nøkleby.
2. Per (Peder) Bjørnsson Ullsåk, dømt fredløs.
3. Halvor Bjørnsson Nøkleby, ca 1601-1685. Dersom ovenstående teori holder, er Halvor Nøkleby sønn av Bjørn Ullsåk.

Tilleggsopplysninger.

Jørgen Lauritsen eller Larsen var i sin tid en av de største eiendomsbesittere på Ringerike. Han var født i Danmark i 1638. Han kom først til Bragernes og derfra til Ringerike midt i 1650-åra. Han bodde først på Vestre Bjørke i Hole, men fikk etter hvert hånd om Hønen i Ullerål hvor grunnlaget for industribyen Hønefoss ble lagt. Blant de mange gardsbruk som han eide i Norderhov, var Drolshammar. Han døde på Hønen i 1716.

Simen Lauritsen bodde på Bragernes da han ble sageier i Heiern. Hans sønn Peder Simensen omtales første gang i 1678. Han og broren arvet farens sager. (Andrea Ropeid: Hønefoss I)..